

УЧАСТЬ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНО ВАЛЮТНОМУ ФОНДІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація: проаналізована доцільність співпраці України з міжнародним валютним фондом. Розглянута хронологія відносин країни з МВФ та визначено цільове призначення кредитних надходжень за кожним періодом. Розглянуті наслідки цієї співпраці.

Ключові слова: МВФ, Україна, міжнародне кредитування, державний борг, співпраця, фінанси.

Abstract: the analysed expediency of collaboration of Ukraine is with an international monetary fund. Considered chronology of relations of country from IMF and the having a special purpose setting of credit receivables is certain after every period. Considered consequences of this collaboration.

Keywords: IMF, Ukraine, international crediting, national debt, cooperation, finance.

Вступ

Сучасний стан розвитку України пов'язаний зі значними викликами зовнішнього та внутрішнього характеру. Результатом фінансово-економічної кризи стали проблеми платіжного балансу, зниження ВВП, девальвація національної валюти, значне скорочення сировинних доходів, стрімке падіння індексу промислового розвитку, зростання інфляції, масове безробіття, відсутність соціальних гарантій, крах банківської сфери, скорочення можливостей доходів регіонів. Все це посилено політичною нестабільністю в зв'язку з тимчасовою втратою контролю над частиною території країни у поєднанні з різким зростанням витрат бюджету, детермінованим необхідністю збільшення фінансування оборони країни.

Україна з метою уникнення дефолту звернулася по допомогу до міжнародних фінансових організацій, зокрема міжнародного валютного фонду (МВФ). Залучення коштів від МВФ має неоднозначний вплив як на економіку так і на політичний стан країни, що спонукає до дискусії науковців, експертів та громадськість щодо необхідності співпраці з МВФ, її оцінки та подальшого поглиблення відносин.

Хронологія відносин України з МВФ

МВФ є спеціалізованою установою ООН із дуже широкою автономією. Фонд було засновано у 1945 році для сприяння монетарному співробітництву та торгівлі, забезпечення фінансового зростання та збільшення зайнятості населення.

Для кожної держави - члена МВФ встановлюється квота, в спеціальних правах запозичення (СПЗ) та визначається сума квоти - це внесок України як члена МВФ. Величина квоти залежить від економічного розвитку країни і визначається Радою директорів МВФ. Квота визначає для країни-члена кількість голосів у МВФ, ліміти доступу до фінансових ресурсів МВФ та частку в розподілі СПЗ – одиниці виміру обліку МВФ [1].

Україна є членом МВФ із 1992 року. Ставши членом МВФ, Україна водночас увійшла до структури Світового банку, їй виділено квоту в 10 678 акцій на загальну суму в 1,3 млрд дол. США. Валютну готівку за членство України в банку на суму 7,9 млн дол. США внесли Нідерланди, що є країною-опікуном нашої держави у цій банківській структурі. Наразі МВФ є одним із головних фінансових партнерів України. Починаючи з 1994 р. Україна отримує від МВФ кредити Stand-by, частина цих коштів була направлена на фінансування дефіциту платіжного та торговельного балансів, а також поповнення золотовалютних резервів країни. Основними цілями співробітництва з МВФ є стабілізація української фінансової системи, проведення структурних реформ та створення підґрунтя для сталого економічного зростання.

Фонд допомагає Україні поновити свою фінансову спроможність, підказуючи, як найбільш ефективно впроваджувати програму реформ. Також співпраця з Міжнародним валютним фондом на сучасному етапі відкриває можливості для залучення фінансування від інших міжнародних фінансових

установ (Світовий банк, ЄБРР, ЄІБ та інші) та урядів інших держав, в тому числі США, ЄС, Німеччини, Канади, Японії тощо[2].

Загалом за понад 25 років співпраці Україна та МВФ уклали 10 кредитних угод. Дві з них передбачали застосування механізму розширеного фінансування, а решта вісім - механізм stand-by – «напоготові». За цими угодами Україна могла отримати майже 51,5 млрд SDR (Special Drawing Rights – «спеціальні права запозичення»), СПЗ, валюта запозичення на основі «корзини» головних валют), проте отримала менше половини - лише 21,9 млрд SDR (понад 31,5 млрд доларів). Лише за однією кредитною угодою, укладеною у травня 1996 року, Україна повністю вибрала виділені МВФ гроші - майже 600 млн SDR. Вдруге Україна майже використала виділені кошти із програми розширеного фінансування, погодженої восени 1998 року - у розпал фінансової кризи. Тоді Київ міг отримати 1,919 млрд SDR, а отримав - 1,193 млрд SDR. Сама програма тривала до 2002 року. З післякризовим відновленням економіки уряд ухвалив рішення про те, що подальша співпраця з МВФ відбуватиметься на безкредитній основі. У 2004 було погоджено програму «попереджувальний stand-by», яка передбачала, що у разі погіршення ситуації Україна зможе отримати допомогу від МВФ.

Так тривало до 2008 року, коли розгорнулася чергова світова фінансова криза. Восени 2008 року МВФ погодився надати Україні рекордну на той час позику на 11 млрд SDR, що тоді становило близько 16,4 млрд доларів. Ситуація була настільки складна, що 3 млрд SDR були одразу зараховані до резервів Національного банку. Загалом за цією програмою Київ отримав три транші. Частина другого і весь третій були скеровані безпосередньо до державного бюджету - практика, загалом не властива МВФ.

Влітку 2010, так і не отримавши за цією програмою 4 млрд SDR, Київ уклав з МВФ нову і так само масштабну угоду - на 10 млрд SDR (понад 15 млрд доларів). Але за нею було "вибрано" ще менше коштів - лише близько чверті. Виділення чергових порцій цієї позики постійно відкладалося через невиконання Україною своїх зобов'язань, передусім тих, що стосувалися запровадження ринкових цін на газ для населення.

Наприкінці квітня 2014 року МВФ погоджується на ще одну програму кредитування на загальну суму у майже 11 млрд SDR (15,1 млрд доларів). З першого ж траншу понад 1 млрд доларів знову спрямовано прямо до бюджету. Загалом з цієї програми на підтримку бюджету надійшло 2 млрд доларів із загальної суми отриманих траншів на 3 млрд доларів. Попри це економіка України швидко падає, і вже менш, як за рік, у березні 2015 погоджену нову програму - розширеного фінансування - на рекордну суму у 12,348 млрд SDR. Так само безпрецедентним був і перший транш за цією програмою у 5 млрд доларів. За цією ж програмою Україна отримала і максимальну кількість траншів - чотири. Проте і за нею Україна «вирала» близько половини виділених коштів.

Наприкінці квітня 2014 року МВФ погоджується на ще одну програму кредитування на загальну суму у майже 11 млрд SDR (15,1 млрд доларів). З першого ж траншу понад 1 млрд доларів знову спрямовано прямо до бюджету. Загалом з цієї програми на підтримку бюджету надійшло 2 млрд доларів із загальної суми отриманих траншів на 3 млрд доларів. Попри це економіка України швидко падає, і вже менш, як за рік, у березні 2015 погоджену нову програму - розширеного фінансування - на рекордну суму у 12,348 млрд SDR. Так само безпрецедентним був і перший транш за цією програмою у 5 млрд доларів. За цією ж програмою Україна отримала і максимальну кількість траншів - чотири. Проте і за нею Україна «вирала» близько половини виділених коштів[3].

Висновки

Співпраця з МВФ є важливою з огляду на необхідність збереження належного іміджу країни, що сприятиме підвищенню її кредитного рейтингу на світових фінансових ринках, зменшенню відсоткових ставок по кредитах, дозволить зберігати привабливість для іноземних інвесторів. Разом із позитивними зрушеннями, що спостерігаються завдяки кредитуванню Міжнародного валютного фонду, у співробітництві України з МВФ існують також значні небезпеки, які при непослідовній політиці Уряду України можуть справдитися.

Тому у даний час керівництву країни потрібно вживати зі свого боку всіх необхідних заходів для забезпечення успішної реалізації програми МВФ, які мають базуватися, перш за все, на відповідному цільовому спрямуванні коштів та контролі за правильністю їх використання. Україні варто перебудувати свою політику взаємовідносин із МВФ так, щоб зменшити надмірну залежність від його кредитів, що може бути здійснено, наприклад, шляхом поступового переходу до залучення позик на міжнародних ринках капіталу. Але це можливо лише за умови максимально ефективного використання таких кредитів, щоб одержаний ефект міг перекрити їх значно вищу вартість. При цьому залучені

кошти повинні спрямовуватись на забезпечення економічного росту країни, досягнення якого дасть змогу переорієнтуватися на використання власних та внутрішніх позикових ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Фурман І.В. Міжнародний валютний фонд в контексті співпраці з Україною: сучасний стан, ризики, перспективи / І.В. Фурман, А.О. Підгірняк, Я.С. Паламар // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. – 2013. – №4(81). – С.275-285.
2. Історія співробітництва України та МВФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/mizhnarodne-spivrobotnictvo/mvf>.
3. МВФ і Україна: історія позик і відносин [Електронний ресурс] // BBC News Україна. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-48335639>.
4. Корнієнко В. О. Україна — ЄС: перспективи інтеграції в контексті сучасних викликів. Інтеграційний вибір України: історія, сучасність, перспективи : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Вінниця, 10 квітня 2012 р. Тернопіль : Крок, 2012. Т. II. С. 204–209.
5. Корнієнко В. О., Денисюк С. Г. Формування європейської ідентичності: аргументи для України. Політологічний вісник. Вип. 80. Київський національний ун-т імені Тараса Шевченка, 2018. С. 20-35.
6. Корнієнко В. О. Європейська ідентичність: міф чи реальність? Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. Електрон. текст. дані. 2018. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4836> (дата звернення: 15.03.2020)

Берестенко Михайло Олександрович – студент групи УБ-176, Факультет менеджменту і інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: mberestenko7@gmail.com

Науковий керівник: **Корнієнко Валерій Олександрович** – кандидат історичних наук, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, академік Української Академії політичних наук, e-mail: valkorney1958@gmail.com.

Berestenko Misha O. - student of UB-17b group, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: mberestenko7@gmail.com

Scientific supervisor: **Valeriy Alexandrovich Kornienko** – candidate of historical sciences, doctor of political sciences, professor, head of the department of social and political sciences, academician of the Ukrainian Academy of Political Sciences, e-mail: valkorney1958@gmail.com.